

АНОТАЦІЯ

Гуй Хуачжи. Інтеграція науки та виробництва в процесі створення доданої вартості в економіці сучасного Китаю. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (05 «Соціальні та поведінкові науки»). – Одеський національний економічний університет Міністерства освіти і науки України, Одеса, 2024.

У науковому дослідженні сформульовано та проілюстровано основні положення, висновки та рекомендації щодо удосконалення теоретико-методологічних засад і розробки категоріального інструментарію аналізу інтеграції науки та виробництва в процесі створення доданої вартості в економіці КНР в умовах сучасного науково-технічного прогресу.

Систематизовано та удосконалено понятійно-категоріальний апарат щодо уточнення сутності поняття складності сукупної суспільної праці та його методологічного значення для теоретичного аналізу створення доданої вартості в економіці сучасного Китаю.

Розглянуто процеси глобалізації та локалізації виробництва доданої вартості і, в першу чергу, сучасне переважання тенденції до локалізації, найважливішою особливістю якої в КНР є першочергова локалізація сфери НДДКР, що є необхідною для безпосередньої інтеграції науки і виробництва в національній економіці, від якої багато в чому залежать майбутні темпи зростання китайської економіки.

Узагальнено методологічні передумови теоретичного аналізу інтеграції науки та виробництва в сучасній економіці, згідно з якими наука розглядається як сфера загальної праці на відміну від промислового виробництва як сфери спільної праці, а інтеграція науки і виробництва виступає як комбінування загальної та спільної праці в єдиному процесі сукупної суспільної праці, що створює нову вартість, причому, таке комбінування на рівні всього суспільства в цілому підвищує складність

сукупної суспільної праці, яка в сучасних умовах визначає рівень доданої вартості, створюваної у національній економіці аналогічно тому, як складність індивідуальної праці визначає рівень вартості, створюваної працею індивідуального товаровиробника.

Сформовано теоретичну модель інтеграції науки і виробництва у процесі створення доданої вартості, в ході якого комбінування загальної та спільної праці і відповідне підвищення рівня складності сукупної суспільної праці постає як основа стійких темпів зростання виробництва доданої вартості у китайській економіці, з урахуванням того, що, на відміну від складності індивідуальної праці, яка характеризується підготовкою, потрібною для її виконання, складність комбінованої праці вимірюється тією пропорцією, у якій спільна праця в сфері матеріального виробництва безпосередньо комбінується із загальною працею в сфері НДДКР.

В роботі пропонується теоретико-методологічний підхід до порівняльного категоріального аналізу міжнародної складності комбінованої праці та складності сукупної суспільної праці з урахуванням того, що, якщо в умовах переважання тенденції до глобалізації на передньому плані виявляється категорія міжнародної складності комбінованої праці, яка здійснюється в рамках транснаціональних корпорацій, то в міру розгортання тенденції до локалізації ланцюжків доданої вартості, навпаки, на перший план виходить складність сукупної праці вже не лише на корпоративному рівні, а й на рівні всієї національної економічної системи в цілому.

Запропоновано методологічний підхід до застосування системного підходу до аналізу виробництва доданої вартості, пов'язаний з характерними для сучасної посткласичної науки уявленнями про емерджентність, що у даному разі розглядається в якості такого регулюючого впливу системи сукупної суспільної праці в цілому на свої елементи, яке здатне диференціювати різні види конкретної праці за їх значущістю для національної економічної системи, і ця диференціація дозволяє не тільки інтегрувати їх в єдину систему, але і за допомогою індикативного планування

оптимізувати структуру сукупної суспільної праці по критерію створення максимальної доданої вартості.

Запропоновано теоретичні основи критичного підходу до аналізу концепції «пастки середнього рівня доходу» та механічного перенесення цієї концепції на економіку КНР та на прогнозування довгострокових перспектив подальшого зростання китайської економіки, при якому обмеженість факторів праці та капіталу сприймається як аргумент на користь продовження процесу послідовного уповільнення зростання, незважаючи на специфіку історичного шляху розвитку китайської економіки, який передбачає планомірну організацію інтеграції науки і виробництва на рівні всієї національної економіки в цілому.

Розроблено концептуальний підхід до порівняльного аналізу оптимальних стратегій збільшення виробництва доданої вартості в Україні та Китаї в умовах переважання тенденції до локалізації ланцюжків доданої вартості, з урахуванням того, що, якщо для України на передній план виходить об'єктивна необхідність локалізації промислового виробництва, то для Китаю не менше значення має необхідність локалізації досліджень та розробок, що означає безпосереднє комбінування загальної та спільної праці на рівні вже не глобальних, а локальних ланцюжків створення вартості і тому,

В роботі пропонується теоретико-методологічний підхід до порівняльного аналізу перспектив економічної політики в Україні та в Китаї з урахуванням того, що в КНР в сучасних умовах на передній план в якості першочергового завдання локалізації виробництва доданої вартості виходить науково-технічне планування як органічна складова частина цілісної системи індикативного планування, то для України та її майбутнього особливе значення набуває промислова політика держави, спрямована на планомірне проведення нової індустріалізації в процесі повоєнного відновлення національної економіки та формування національних технологічних ланцюжків доданої вартості, починаючи з відносно «простого» збільшення

технологічних ланцюжків та імпортозаміщення і рухаючись у бік дедалі складніших виробництв.

Узагальнено та систематизовано дослідження закономірностей історичного розвитку виробництва доданої вартості, що дозволило виявити історичні цикли чергування періодів переважання тенденції до глобалізації з епохами переважання тенденції до локалізації виробництва, а також показано, що сьогоденне переважання тенденції до локалізації кладе початок новому історичному циклу в розвитку виробництва доданої вартості.

Здійснена імплементація запропонованого теоретико-методологічного підходу до аналізу процесу створення доданої вартості складною суспільною працею до аналізу науково-технічної політики сучасного Китаю як органічної складової частини системи індикативного планування, що за своїм економічним змістом виступає як практична реалізація розгорнутої програми планомірного підвищення складності сукупної суспільної праці на основі свідомо організованого комбінування загальної та спільної праці в масштабах всієї національної економіки в цілому.

Розроблено концептуальний підхід до теоретичного аналізу індикативного планування, при якому макрорівень виробництва доданої вартості розглядається в якості первинного стосовно макрорівня, перш за все в тому сенсі, що таке індикативне планування дозволяє нейтралізувати загрозу того, що під впливом міжнародної конкуренції від національної економіки можуть бути відкинуті саме ті сфери сукупної суспільної праці, які насправді покликані відігравати ключову роль у процесі створення високого рівня доданої вартості, такі, наприклад, як наукові дослідження та розробки.

Упорядковано класифікацію видів вертикальних ланцюжків виробництва доданої вартості з урахуванням того, що, якщо в транснаціональних корпораціях комбінування загальної та спільної праці в умовах глобалізації набуває міжнародного характеру, що виражається в утворенні глобальних ланцюжків доданої вартості, то, з іншого боку, історична діалектика глобалізації та локалізації виробництва об'єктивно

потребує локалізації повністю завершених ланцюжків створення доданої вартості на рівні національної економічної системи, причому, такі вертикально інтегровані ланцюжки створення доданої вартості повинні включати в себе не тільки послідовні технологічні ступені безпосереднього процесу виробництва, а й наукові дослідження, розробки, дизайн, післяпродажне обслуговування тощо.

Запропоновано методологічний підхід до теоретичного аналізу внутрішньо закономірного зв'язку економічної політики КНР з процесами глобалізації та локалізації виробництва у світовій економіці, який виходить з того, що, якщо в умовах переважання тенденції до глобалізації Китай загалом успішно вирішив проблему створення доданої вартості спільною працею, то в умовах, коли переважає тенденція до локалізації, на передній план об'єктивно виходить проблема загальної праці та її участі у процесі створення доданої вартості усією національною економічною системою в цілому.

Розроблено методологічний підхід до теоретичного аналізу діяльності колективно-муніципальних підприємств, які відіграли велику роль у період ринкових реформ у Китаї як до характерного прикладу індустріальної модернізації «знизу», з урахуванням того, що сьогодні подібна економічна форма модернізації вже не може відіграти аналогічну історичну роль у процесі планомірної інтеграції науки і виробництва, оскільки для цього об'єктивно необхідна модернізація «зверху».

Запропоновано методологічний підхід до аналізу можливостей застосування в Україні китайського досвіду планомірного збільшення виробництва доданої вартості, який повною мірою враховує специфіку української економіки та її специфічні проблеми, пов'язані з тим, що, якщо в Китаї об'єктивно необхідною основою комбінування загальної та спільної праці в процесі створення доданої вартості виступає певний ступінь розвитку промислового виробництва, досягнутий за попередні десятиліття

індустріального розвитку, то економіка України за ці десятиліття рухалася у прямо протилежному напрямку шляхом деіндустріалізації.

Розроблено концептуальний підхід до теоретичного аналізу економічних перспектив нової індустріалізації в Україні, яка об'єктивно вимагає цілісної системи індикативного планування, побудованої з урахуванням китайського досвіду планомірного проведення успішної індустріальної модернізації, і тому, незважаючи на суттєві відмінності, об'єктивно необхідний економічний механізм здійснення промислової політики в Китаї та Україні в принципі є багато в чому аналогічним і пов'язаний, перш за все, з індикативним плануванням промислового розвитку.

Ключові слова: китайська економіка, додана вартість, темпи зростання, інтеграція науки та виробництва, економічна наука в КНР, сукупна суспільна праця, індикативне планування, складність праці.

ABSTRACT

Gui Huazhi. Integration of science and production in the process of creating added value in the economy of modern China. – Qualifying scientific research as manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 051 "Economics" (05 "Social and behavioral sciences"). – Odesa National Economic University Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2024.

The scientific study formulated and illustrated the main provisions, conclusions and recommendations regarding the improvement of theoretical and methodological principles and the development of a categorical toolkit for the analysis of the integration of science and production in the process of creating added value in the economy of the PRC in the conditions of modern scientific and technological progress.

The conceptual-categorical apparatus was systematized and improved in order to clarify the essence of the concept of the complexity of general social labor and its methodological significance for the theoretical analysis of the creation of added value in the economy of modern China.

The processes of globalization and localization of value-added production and, first of all, the current predominance of the tendency to localization of production, the most important feature of which in the PRC is the primary localization of the sphere of R&D, which is necessary for the direct integration of science and production in the national economy, from which in many respects depends on the future growth rates of the Chinese economy.

The methodological prerequisites of the theoretical analysis of the integration of science and production in the modern economy are generalized, in which science is considered as a sphere of general labor in contrast to industrial production as a sphere of joint labor, and the integration of science and production acts as a combination of general and joint labor in a single process of aggregate social labor. That creates new value, moreover, such a combination at the level of the entire society as a whole increases the complexity of aggregate social labor,

which in modern conditions determines the level of added value created in the national economy, similarly to how the complexity of individual labor determines the level of value created by the labor of an individual producer.

A theoretical model of the integration of science and production in the process of creating added value has been formed, during which the combination of general and joint labor and the corresponding increase in the level of complexity of aggregate social labor appears as the basis for sustainable growth rates of production of added value in the Chinese economy, taking into account the fact that, unlike from the complexity of individual work, which is characterized by the preparation required for its execution, the complexity of combined work is measured by the proportion in which joint work is directly combined with general work.

A methodological approach to the application of a systemic approach to the analysis of the production of added value is proposed, which is associated with the notions of emergentness characteristic of modern post-classical science, which in this case is considered as such a regulatory influence of the system of aggregate social labor as a whole on its elements, which is capable of differentiating different types of specific labor according to their significance for the national economic system, and this differentiation allows not only to integrate them into a single system, but also to optimize the structure of aggregate social labor by the criterion of creating the maximum added value with the help of indicative planning.

The theoretical foundations of a critical approach to the analysis of the concept of the "middle-income trap" and its mechanical transfer to the PRC economy and to the forecasting of long-term prospects for the further growth of the PRC economy are proposed, in which the limitation of labor and capital factors is perceived as an argument in favor of continuing the process of successive slowdown of growth, despite on the specifics of the historical path of the development of the Chinese economy, which involves the planned organization of the integration of science and production at the level of the entire national economy as a whole.

A conceptual approach to the comparative analysis of optimal strategies for increasing value-added production in Ukraine and China in the conditions of the prevailing tendency to localize value-added chains has been developed, taking into account the fact that, if for Ukraine the objective necessity of localization of industrial production comes to the fore, then for China no less important is the need to localize research and development, which means the direct combination of general and joint work at the level of local value creation chains, not global ones, and therefore, if in China in modern conditions the localization of value-added production comes to the fore as a priority task scientific and technical planning as an organic component of a holistic system of indicative planning, then for Ukraine and its future, the industrial policy of the state, aimed at systematic implementation of new industrialization in the process of post-war recovery of the national economy and the formation of national technological chains of added value, acquires special importance, starting with relatively "simple" increase in technological chains and imports and moving towards more and more complex productions.

Generalized and systematized study of patterns of historical development of value-added production, which made it possible to reveal the historical cycles of alternation of periods of predominance of the tendency to globalization with periods of predominance of the tendency to localization, as well as to show, that today's predominance of the tendency to localization of production marks the beginning of a new historical cycle in the development of value-added production, and therefore, in a methodological sense, it is necessary to fully take into account that, if in the conditions of the predominance of the tendency to globalization, the category of international complexity of combined work, which is carried out within the framework of transnational corporations, as the trend towards localization of added value chains unfolds, on the contrary, the complexity of collective work comes to the fore not only at the corporate level, but also at the level of the entire national economic system as a whole.

The implementation of the proposed theoretical and methodological approach to the analysis of the process of creating added value by complex social work to the analysis of the scientific and technical policy of modern China as an organic component of the system of indicative planning, which in its economic content acts as a practical implementation of a comprehensive program of planned increase in the complexity of aggregate social work on based on a deliberately organized combination of general and joint work on the scale of the entire national economy as a whole.

A conceptual approach to the theoretical analysis of indicative planning has been developed, in which the macro level of value-added production is considered primary in relation to the macro level, primarily in the sense that such indicative planning allows neutralizing the threat that, under the influence of international competition, the national economy may be rejected precisely those spheres of collective social work, which are actually meant to play a key role in the process of creating a high level of added value, such as, for example, scientific research and development.

The classification of types of vertical chains of value-added production is organized, taking into account the fact that, if in transnational corporations the combination of general and joint labor under the conditions of globalization acquires an international character, which is expressed in the formation of global value-added chains, then, on the other hand, the historical dialectic of globalization and localization production objectively requires the localization of fully completed value-added chains at the level of the national economic system, moreover, such vertically integrated value-added chains must include not only successive technological stages of the direct production process, but also scientific research, development, design, after-sales service etc.

A methodological approach to the theoretical analysis of the intrinsically regular connection of the economic policy of the Chinese state with the processes of globalization and localization of production in the world economy is proposed, which proceeds from the fact that. If in the conditions of the prevailing trend

towards globalization, China has generally successfully solved the problem of creating added value through joint labor, then in the conditions where the tendency towards localization prevails, the problem of joint labor and its participation in the process of creating added value by the entire national economic system objectively comes to the fore in general, and therefore China today faces the task of localization not so much of industrial production as of scientific research and development.

A methodological approach to the theoretical analysis of the activities of collective-municipal enterprises, which played a major role during the period of market reforms in China as an example of industrial modernization "from below", has been developed, while fully taking into account the fact that it is unlikely that today a similar economic form of modernization can play a similar historical role in the process of planned integration of science and production, since this objectively requires modernization "from above".

A methodological approach to the analysis of the possibilities of applying in Ukraine the Chinese experience of planned increase in production of added value is proposed, which fully takes into account the specifics of the Ukrainian economy and its specific problems, which are related to the fact that, if in China the objectively necessary basis is the combination of general and joint labor in the process of creating added value, a certain degree of development of industrial production, achieved during the previous decades of industrial development, appears, while Ukraine during these decades moved in the exact opposite direction through the deindustrialization of the economy.

A conceptual approach to the theoretical analysis of the economic prospects of new industrialization in Ukraine has been developed, which objectively requires a holistic system of indicative planning, built taking into account the Chinese experience of systematic implementation of successful industrial modernization, and therefore, despite the significant difference in the localization of value-added production, the objectively necessary economic mechanism for the implementation

of state policy in China and Ukraine is basically the same and related, first of all, to indicative planning of economic development.

Key words: Chinese economy, added value, growth rates, integration of science and production, economic science, aggregate social work, indicative planning, complexity of work.